

Türkiye’de Yükseköğretimdeki Ahıskalı Öğrencilerin Mutluluk ve Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Research Based on Some Demographic Variables in Terms of Happiness and Psychological Resilience Level of higher education Ahıskalı students in Turkey

Nuri KEMAL¹, Nagihan OĞUZ DURAN²

Makale Bilgisi/ Article Information	Kaynakça Bilgisi/ Citation Information
Geliş/ Received: 06.09.2019 Kabul/ Accepted: 19.12.2019 Yayın/ Published: 01.07.2020 Araştırma makalesi/ Research article	Kemal, N, & Duran. O, N. (2019). Türkiye’de yükseköğretimdeki ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. <i>Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi</i> , 3(1), 1-15. Kemal, N, & Duran. O, N. (2019). Research based on some demographic variables in terms of happiness and psychological resilience level of higher education ahıskalı students in Turkey. <i>Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi</i> , 3(1), 1-15.

Özet

Bu çalışmada Türkiye’de yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Türkiye’nin 23 ayrı devlet üniversitesinde öğrenim gören toplam 193 (%56,5 kız, %43,5 erkek) öğrenciden veri toplanmıştır. Öğrencilerin yaşları 17-30 arasında değişmektedir ($\bar{x}=21.86$, $SS=2.42$). Verilerin toplanmasında Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖ-K), Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. OMÖ-K ve KPSÖ’nün Türkiye’deki üniversite öğrencileri üzerinde geçerli ve güvenilir olduklarını gösteren araştırma bulguları bulunmakla birlikte, daha önce Ahıskalı üniversite öğrencileri için herhangi bir çalışmada kullanılmamış olmaları nedeniyle bu çalışmada ilk olarak ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri incelenmiştir. Gerek OMÖ-K gerekse KPSÖ, orijinal madde sayıları ve faktör yapıları ile Ahıskalı üniversite öğrencileri için de geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Çalışmada ayrıca, ailenin Türkiye’de veya Türkiye dışında yaşamasının ve Türkiye’deki eğitime üniversite öncesindeki kademelerde veya üniversite kademesinde başlamanın mutluluk ve psikolojik sağlamlık puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı, cinsiyete göre ise KPSÖ puanlarında erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Türkiye’de

¹Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, PDR Yüksek Lisans Öğrencisi.

nurikemal62@gamil.com

0000-0002-9832-4446

²Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Öğretim Üyesi. Doç. Dr.

nagihan@uludag.edu.tr

0000-0002-8049-1510

yaşama süresinin her iki puanla da anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamıştır. Öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlık düzeyleri arasında ise orta düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Ahıska Türkü, Mutluluk, Psikolojik sağlık, Üniversite öğrenciler.

Abstract

In this study, happiness and resilience levels of Ahıska students who continue their education in Turkish universities aimed to be investigated in terms of various demographic variables. With this aim, data were collected from a total of 193 students (56.5% female and 45.5% male) attending at 23 separate Turkish state founded universities. The ages of the students ranged between 17-30 ($X=21.86$, $SD=2.42$). Data were collected by using the Oxford Happiness Scale Short Form (OHS-S), the Brief Resilience Scale (BRS), and the Personal Information Sheet. Although there are research findings regarding the validity and reliability evidences of the OHS-S and the BRS for Turkish college students, since they were not used in any study on Ahıska students previously, in the present study, first their validity and reliability levels were examined. Both the OHS-S and the BRS were found to be valid and reliable for Ahıska students with their original number of items and factor structures. The study results also revealed that, place of residence of the family (Turkey or Abroad), and educational stage they started schooling in Turkey had no significant effect on happiness and resilience levels of the students. By gender, there was a significant difference in BRS scores in favour of males. No significant relationship was found between students' happiness and resilience levels and length of stay in Turkey. A positive and significant relationship was found between students' happiness and resilience levels.

Keywords: Ahıska Turks, Happiness, Resilience, College Students.

Giriş

Tarih boyunca pek çok insan daha iyi yaşam olanakları için buldukları yerden başka yerlere gitmeyi seçmiş ya da buna mecbur kalmıştır. Kesin ya da geçici yerleşim için bu tür yer değiştirmeler “göç” olarak tanımlanmaktadır (Aksoy, 2012). Kişi veya grupların arzusuyla gönüllü olarak gerçekleşebilen göçlerin dışında, devlet eliyle, devletin resmi politika ve söylemlerine ters düşen birey ya da grupların yer değiştirmeye zorlanması ise “sürgün” kapsamına girmektedir (Rose, 1985; Sagir, 2012). Ahıska Türkleri, bugün Gürcistan sınırları içinde yer alan Ahıska bölgesinin 1828-29 Osmanlı-Rus savaşı sonunda Ruslara bırakılmasının ardından, uzun yıllar boyunca çeşitli baskılara maruz kalan, hem göçler hem de sürgünler yaşayan bir halktır. İlk olarak 1853–1856 Osmanlı-Rus Savaşı’nda Osmanlılara yardım ettikleri gerekçesi ile Rus baskısı yaşayarak Erzurum’a sığınan Ahıska Türkleri, 1944’te Sovyetler Birliği tarafından Orta Asya’ya sürgün edilmiş, 1989’da Fergana’da Özbeklerle yaşanan sorunların ardından ise yeni bir sürgünle Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Ukrayna ve Türkmenistan’a gönderilmişlerdir (Sevsay, 2017; Zeyrek 2006).

Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göçü ise 1992 yılı itibariyle hız kazanmıştır. Ukrayna-Rusya savaşı nedeniyle Türkiye’ye gelerek Erzincan ve Bitlis’e yerleşen Ahıska Türklerinin yanısıra, Azerbaycan ve Rusya başta olmak üzere Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Gürcistan’dan gelerek Türkiye’nin Bursa, İstanbul, Ankara, Kocaeli, İzmir ve Antalya gibi çeşitli illerine yerleşen çok sayıda Ahıska Türkü bulunmaktadır (Sevsay, 2017). Bu göç ve sürgünler tarihi içinde Ahıska Türklerinin toplumsal ve siyasi aktörler tarafından farklı biçimlerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Sürgün öncesinde Ahıska bölgesinde dini azınlık olarak yaşayan ve “Kafkas Müslümanları” olarak toplumda dini kimlikleriyle var oldukları bilinen Ahıska halkının, etnik kökenlerinden dolayı sürgün edilmeleri ve diğer toplumlarla bu şekilde etkileşime girmeleriyle birlikte etnik kimliklerinin belirginleşmeye başladığı görülmektedir (Aydıngün, 2002; Durmaz, 2015). Göç ve sürgünlerin Ahıska Türkleri üzerinde etnik kimliklerini belirginleştirmenin dışında etkilerinin de olması olasıdır. Örneğin kişilerin kendi kültürlerinden farklı kültürlere mensup olan kişilerle etkileşimlerinin onlarda

çeşitli kültürel ve psikolojik değişimler yarattığı bilinmekte ve bu durum “kültürlenme” kavramı (Bilgin, 2003) ile ifade edilmektedir. Kültürlenmede, yaşanan etkileşim sonunda hem grubun kültüründe hem de bireylerin psikolojisinde değişiklikler ortaya çıkar (Berry, 1999). Ancak göç ve sürgünler yoluyla farklı gruplarla etkileşerek kültürlenme sürecine giren Ahıska Türklerinin psikolojik özellikleri bakımından ele alındıkları çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda Ahıskalı öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları (hardiness) (Dursun & Oğuz-Duran, 2019) ve yaşam doyumlarının (Kazımoğlu & Oğuz-Duran, baskıda) incelendiği görülmektedir. Araştırmaların sonuçlarına göre, Ahıskalı öğrencilerin cinsiyetine göre yaşam doyumları (Kazımoğlu & Oğuz-Duran, baskıda) bakımından anlamlı bir farklılık bulunmazken, psikolojik dayanıklılıkta erkekler lehine anlamlı bir farka rastlanmıştır (Dursun & Oğuz-Duran, 2019). Türkiye’de yaşama süresi ise söz konusu araştırmalardaki (Dursun & Oğuz-Duran, 2019; Kazımoğlu & Oğuz-Duran, baskıda) değişkenlerin hiçbirisi ile anlamlı biçimde ilişkili bulunmamıştır. Bu bulgulara karşın, Ahıskalılara yönelik olmasa da Türkiye’de yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yapılan çeşitli çalışmalarda erkek öğrencilerin kadınlardan daha fazla uyum belirtisi gösterdikleri (Apaydın-Şen, 2008; Kılıçlar, Sarı, & Seçilmiş, 2012; Paksoy, Paksoy, & Özalcı, 2012) bildirilmiş ve bu durumun olası bir nedeni olarak Türkiye’de bazı alanlarda ve sosyal faaliyetlerde erkeklerin daha rahat ve girişken hareket edebilmeleri gösterilmiştir (Sungur et al., 2016). Ayrıca, Türkiye’de Ahıskalıları dışındaki yabancı uyruklu öğrencilerle yapılan araştırmalarda Türkiye’de yaşama süresinin öğrencilerin sorunlarını azalttığı (Ercan, 2001) ve sosyal uyumları bakımından fark yarattığı (Sungur et al., 2016) yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmanın konusu olan mutluluk ve psikolojik sağlık değişkenleri bakımından Türkiye’de yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrenciler ile yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Türkiye’de Yükseköğretimdeki Ahıskalı Öğrenciler

Yukarıda bahsedilen göç ve sürgünler tarihi sonucunda, günümüzde gerek Türkiye’de gerekse dünyanın farklı ülkelerinde yaşamakta olan Ahıskalı aileler bulunmaktadır. Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim gören Ahıskalı öğrencilere bakıldığında, bunların bir kısmının aileleri ile birlikte, bazen uzun yıllardır Türkiye’de yaşamakta olan öğrenciler oldukları, bir kısmının ise aileleri farklı ülkelerde yaşayan ancak kendileri uluslararası öğrenci statüsünde Türkiye’deki yükseköğrenim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oldukları görülmektedir.

Berry ve Sam (1997)’in, yer değiştirme, isteklilik ve süreklilik olmak üzere üç ölçüte dayandırarak yaptığı bir sınıflamaya göre: (1) kalıcı olmak üzere gönüllü biçimde yer değiştirenler *göçmen*, (2) kalıcı olmak üzere istekleri dışında yer değiştirenler *mülteci*; (3) geçici olmak üzere gönüllü biçimde yer değiştirenler *konuk* (örn. uluslararası öğrenciler) ve (4) geçici olmak üzere zorunlu olarak yer değiştirenler ise *sığınmacı* olarak adlandırılmaktadır. Buna göre, Türkiye’de, çeşitli zamanlarda, Ahıska Türkleri sığınmacı, mülteci, göçmen ve konuk statülerinin hepsinde bulunmuştur. Halen yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrenciler arasında da bir statü çeşitliliği bulunduğundan, bu grubun psikolojik gereksinim ve özelliklerinin belirlenmesinde ve bunlara yönelik düzenlenecek psikolojik hizmetlerin planlanmasında bu özelliklerin dikkate alınması önemli görünmektedir. Örneğin, konuk statüsünde bulunan uluslararası öğrencilerin, yerleşme amacıyla değil kısa süreliğine, gönüllü olarak ve belirli bir amaçla gelmiş olan, bu nedenle de görece daha kolay uyum sağlayan bir grup olduğu düşünülmektedir (Berry ve Sam, 1997). Buna karşın, çoğunlukla savaşılar, kötü muamele, çeşitli yoksunluklar vb. zorlayıcı yaşantılar sonunda gönülsüz olarak

ve kalıcı olarak yerleşme niyeti olmaksızın gelmiş olan mültecilerin kültürlenme açısından daha fazla sorun yaşayan bir risk grubu olduğu bildirilmektedir (Berry ve Sam, 1997). Kendisi mülteci ya da sığınmacı olmasa da, çekirdek ve geniş ailesi içinde son birkaç kuşaktır bu deneyimleri yaşamış olan kişilerle yetişmiş olmanın da bireyler üzerinde çeşitli etkilerinin olması beklenebilir. Bu bakımdan, Türkiye’de yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrenciler açısından düşünüldüğünde, Türkiye’deki eğitimlerine hangi kademedен başladıkları, ne kadar süredir Türkiye’de buldukları, ailelerinin Türkiye’de veya başka bir ülkede yaşaması gibi değişkenlerin etkilerinin araştırılması önemli görülmektedir.

Ahıskalı Yükseköğretim Öğrencilerinin Mutluluk ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Mutlu olmak insanoğlunun binlerce yıldır peşinde olduğu temel bir ihtiyaçtır. Mutluluk bireyin ihtiyaçlarının giderilmesi sonucunda ulaşılmış olduğu duygusal anlamdaki doyum ve memnuniyettir (Akin, 2015). Mutluluğun artırılması pozitif psikoloji akımıyla birlikte psikolojik araştırmaların ve müdahalelerin de önemli konularından biri haline gelmiştir. Çünkü mutluluk nihai bir amaç olduğu kadar, aynı zamanda pek çok olumlu başka sonuçla da ilişkilidir. Mutluluk bedensel ve psikolojik sağlığı korumada önemlidir (Cohen, 2002). Mutluluğun daha doyumlu, uzun, sağlıklı, başarılı ve iyi ilişkiler içinde bir yaşamla ilişkili olduğu bilinmektedir (Lyubomirsky, King ve Diener, 2005).

Mutluluğun hangi kişilik özellikleri ve çevresel özelliklerle ilişkili olduğuna yönelik bir çalışmada (Lu ve arkadaşları, 1997), yaş ve cinsiyetin dolaylı etkisine karşın, sosyal desteğin daha güçlü bir belirleyici olduğu, kişilik özelliklerinden ise nevroz ve kontrol odağının mutluluk ile doğrudan bağlantılı olduğu bulunmuştur. Lyubomirsky (2007) mutluluğu etkileyen üç faktör olarak amaca yönelik davranışları, yaşam koşullarını ve genetik özellikleri sıralamaktadır. Sosyodemografik özelliklerin mutlulukla ilişkisine yönelik başka bir çalışmada da cinsiyet, kişiyi kimin ve neyin mutlu ettiği vb. faktörlerin, mutluluğu etkilediği görülmüştür. Ayrıca, mutluluk kaynağının eğitim kademesine göre değiştiği, ilkökul ve ortaokul mezunları için sağlıklı olmanın, lisansüstü ve mezunları için ise sevgi, mutluluk sebebi olarak görülmektedir (Bülbül ve Giray, 2011). Mutluluk araştırmalarında sıklıkla incelenmiş değişkenlerden biri olan cinsiyet bakımından, hangi grubun lehine bir farklılık olduğuna yakından bakıldığında, yapılan çalışmaların bir kısmında kadınların, bazı çalışmalarda ise erkeklerin daha mutlu olduklarına ilişkin bulgulara rastlanmaktadır (Güven, 2008). Kadın ve erkeklerin mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmemiş çalışmalar da bulunmaktadır (Dost, 2004).

Alanyazında mutlulukla ilişkili olduğu bildirilen değişkenlerden biri olarak bildirilen psikolojik sağlık, zorluklar karşısındaki direnci, mücadeleyi ve vazgeçmemeyi içeren bir kişilik örüntüsü olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik olarak sağlam bireyler, engeller karşısında pes etmez, mücadeleyi sürdürür, stresle daha iyi baş edebilir, travmalar sonrasında daha başarılı biçimde iyileşebilir ve zorlayıcı koşullara daha kolay uyum sağlayabilirler (Dökmen, 2008). Alanyazında ki psikolojik sağlık tanımlarında ortak olarak, psikolojik sağlamlığın dinamik bir süreç olduğu; geliştirilebilir özellikler içerdiği; travmalar ve zorlayıcı yaşantılarla etkin biçimde baş etme, sağlıklı uyum gösterme ya da yeterlik geliştirebilme süreçlerini kapsadığı vurgulanmaktadır (Öz ve Yılmaz, 2009). Psikolojik sağlamlığın mutlulukla ilişkisi açısından bakıldığında ise, mutluluk ve yaşam doyumunun kişiyi yaşamındaki zorluklarla mücadele etmede de daha başarılı kıldığı ve kişinin psikolojik sağlamlığını arttırdığı görülmektedir (Kaya ve Demir, 2017). Psikolojik sağlık düzeyi arttıkça yaşam doyumunu da arttırmaktadır ve bununla bağlantılı olarak yaşanan depresif belirtiler de daha az ortaya çıkmaktadır (Erarslan, 2014).

Alanyazında psikolojik sağlamlıkla ilgili üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalara bakıldığında Can (2018) öğrencilerin cinsiyetleri ve kaldıkları yere göre psikolojik sağlamlıklarının anlamlı bir farklılık göstermediğini, Açıköz (2016) ise öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gerek mutluluk gerekse psikolojik sağlamlık alanyazında daha önce cinsiyet, eğitim düzeyi ve çeşitli sosyodemografik değişkenler bakımından ele alınmış olmakla birlikte bu çalışmaların hiçbiri doğrudan Ahıskalı öğrencilerle ilgi değildir. Ancak, Ahıskalı öğrencilerle yürütülmüş bir çalışmada Dursun ve Oğuz-Duran (2019) Türkiye’deki Ahıskalı yükseköğretim öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini incelemiş ve psikolojik dayanıklılık (hardiness) toplam ve alt boyut (kendini adama, kontrol ve meydan okuma) puanlarının cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını; ailesi Türkiye’de yaşayanların psikolojik dayanıklılığını ailesi Türkiye dışında yaşayanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu; Türkiye’de eğitime yükseköğretim düzeyinde başlayanların psikolojik dayanıklılık düzeyinin ilkökul ve lisede başlayanlardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu ve Türkiye’de yaşama süresi ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını bildirmişlerdir.

Bu çalışmada Türkiye’deki Ahıskalı üniversite öğrencilerinin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın, bu konudaki ilk çalışma olması bakımından alanyazına katkı sağlamasının yanında, Türkiye’deki Ahıskalı yükseköğretim öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik danışma gereksinimlerine ve bu alanda yürütülecek psikolojik müdahale hizmetlerine ışık tutması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören Ahıskalı öğrencilerin psikolojik sağlamlık ve mutluluk düzeylerini çeşitli değişkenler bakımından inceleyen tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelindeki araştırmalar geçmişte ya da halen var olan durumları oldukları biçimde betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2004).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, Türkiye’deki 23 ayrı devlet üniversitesinde önlisans (n=22) veya lisans (n=171) eğitimine devam eden 193 Ahıskalı öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin %56,5’i kız, %43,5’i erkektir. Yaşları 17-30 arasında ($X=21,86$, $SS= 2,42$) değişmektedir. Öğrencilerin sınıf, öğrenim durumu, eğitime başladıkları yer, Türkiye’de eğitime başladıkları kademe ve ailelerinin yaşadığı yer bakımından dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin betimsel istatistikler.

Özellik		n	%
Cinsiyet	Kadın	109	56,5
	Erkek	84	43,5
Sınıf	1	58	30,1

	2	39	20,2
	3	28	14,5
	4	56	29,0
	5	10	5,2
	6	2	1,0
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	22	11,4
	Lisans	171	88,6
Türkiye’de eğitime başladıkları kademe	Anaokulu-İlkokul	73	37,8
	Ortaokul-Lise	20	10,4
	Üniversite	100	51,8
Türkiye’de Eğitime Başlama	Üniversite öncesinde	93	48,2
	Üniversite düzeyinde	100	51,8
	Azerbaycan	56	29,0
Ailenin yaşadığı yer	Türkiye	122	63,2
	Kazakistan	4	2,1
	Rusya	6	3,1
	Kırgızistan	1	,5
	Gürcistan	3	1,6
	Özbekistan	1	,5
	Türkiye	122	63,2
	Türkiye dışı	71	36,8

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunu kadınlar (%56.5) oluşturmakla birlikte, katılımcıların cinsiyete göre dağılımı dengelidir. Sınıf düzeyi bakımından birinci (%30.1) ve dördüncü sınıf (%29) öğrencileri diğer sınıflardaki öğrencilerden daha fazladır. Lisans öğrencileri katılımcıların büyük çoğunluğunu (%88.6) oluşturmuştur. Katılımcıların yarıdan fazlası (%51.8) Türkiye’deki eğitimlerine üniversite düzeyinde başlamıştır. Üniversite öncesi kademelerde Türkiye’deki eğitimlerine başlayanların sayılarının istatistiksel karşılaştırmalar için elverişli olmaması nedeniyle, bu değişken üniversite öncesinde başlayanlar (%48.2) ve üniversite düzeyinde başlayanlar (%51.8) olacak biçimde iki grupta yeniden tanımlanmıştır. Ailenin yaşadığı yer bakımından ise katılımcıların %63.2’sinin ailesinin Türkiye’de yaşadığı, bunu %29 ile Azerbaycan’ın izlediği, ailesi diğer ülkelerde yaşayanların sayısının ise istatistiksel analizler için elverişli olmayan düşük oranlarda dağılım gösterdikleri görülmüştür. Bu nedenle bu değişken de ailesi Türkiye’de yaşayanlar (%63.2) ve Türkiye dışında yaşayanlar (%36.8) olacak biçimde iki grupta yeniden tanımlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Oxford mutluluk ölçeği-kısa formu (OMÖ-K)

İlk olarak Argyle, Martin ve Crossland (1989) tarafından 29 maddelik 4’lü Likert tipi bir envanter olarak geliştirilen Oxford Mutluluk Ölçeği (OMÖ), daha sonra Hills ve Argyle (2002) tarafından revize edilerek 6’lı Likert tipine dönüştürülmüş ve 8 maddelik bir kısa formu (OMÖ-K) oluşturulmuştur. OMÖ ve OMÖ-K arasında .93 düzeyinde bir ilişki bulunmuş ve OMÖ-K’nin iç tutarlık katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. OMÖ-K’den alınacak yüksek puanlar yüksek mutluluk düzeyini ifade etmektedir. Ölçeğin 1.ve 7.maddeleri ters kodlanmaktadır. OMÖ-K’nin Türkçeye uyarlama çalışması Doğan ve Akıncı-Çötök (2011) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında OMÖ-K Türkçe anlam kargaşasından dolayı 5’li likert tipi olarak değiştirilmiş ve 4. madde, madde toplam korelasyonu

hesaplamasında .30’un altında değer aldığı için ölçekten çıkartılmıştır ve 7 madde düşürülmüştür. Ölçeğin 7 maddelik tek faktörlü yapısı açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile belirlenmiş, iç tutarlık katsayısı .74, test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .85 olarak hesaplanmıştır.

Kısa psikolojik sağlık ölçeği (KPSÖ)

KPSÖ, psikolojik sağlık düzeyini belirlemek amacıyla Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş, 5’li likert tipi ve 6 maddelik bir ölçme aracıdır. KPSÖ’de yer alan ters maddeler (2, 4, 6) çevrildikten sonra, alınan yüksek puanlar, yüksek psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir. Ölçeğin geliştirilmesi ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları dört farklı çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin, yapı geçerliğini belirlemek amacıyla 4 farklı örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizlerinin sonucunda sırasıyla, toplam varyansın % 61, % 61, % 57 ve % 67’sini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayıları .80-.91 arasında değişen değerlerde, test tekrar test güvenilirlik katsayıları ise, .62-.69 arasında değişen değerlerde bulunmuştur. KPSÖ’nün Türkçeye Doğan (2015) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında, ölçeğin orijinali ile uyumlu biçimde geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Kişisel bilgi formu

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine yönelik demografik bilgileri elde etmek amacı ile araştırmacılar tarafından hazırlanan formdur. Kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim kademesi (ön lisans, lisans), eğitim gördükleri üniversite, fakülte, sınıf, ailelerinin yaşadığı ülke, Türkiye’de eğitime başladıkları kademe (ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite) ve Türkiye’de bulunma süreleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

İşlem

Araştırmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki 23 ayrı devlet üniversitesinde eğitim gören Ahıskalı öğrencilerden veri toplanmıştır. Verilerin toplanması için Google formlar üzerinden ölçekler ve kişisel bilgi formunu içeren bir link oluşturularak sosyal medya (Whatsapp ve Facebook) aracılığıyla paylaşılmış ve araştırmaya gönüllü katılım sağlanmıştır.

Veri Analizleri

Araştırmada öncelikle kullanılacak ölçme araçlarının Ahıskalı öğrenciler için geçerlik düzeylerinin incelenmesi amacıyla Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmış; güvenilirliklerini incelemek için ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ve madde-toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır. Betimleyici istatistikler olarak aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde frekans hesaplanmıştır. Öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin araştırmanın değişkenleri (Ailenin yaşadığı yer, Türkiye’de bulunma süresi) açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi uygulanmış; Türkiye’de yaşama süresinin mutluluk ve psikolojik sağlamlıkla ilişkisini ve mutluluk ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Momentler Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 ve .01 alınmıştır. Tüm analizlerde SPSS 22 ve AMOS 23 programları kullanılmıştır.

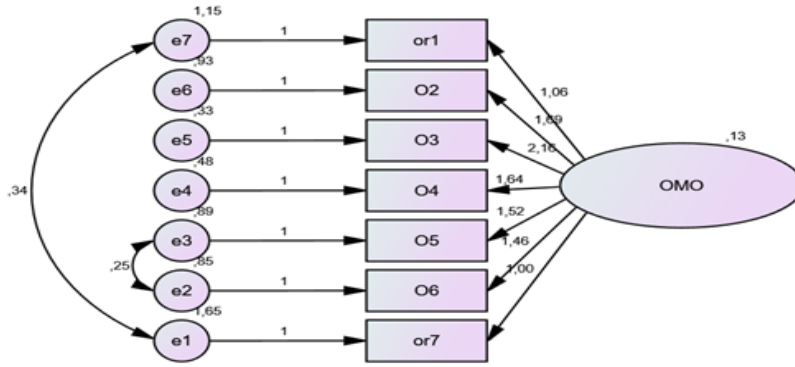
Bulgular

Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçlarının Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

OMÖ-K ve KPSÖ için DFA sonuçları

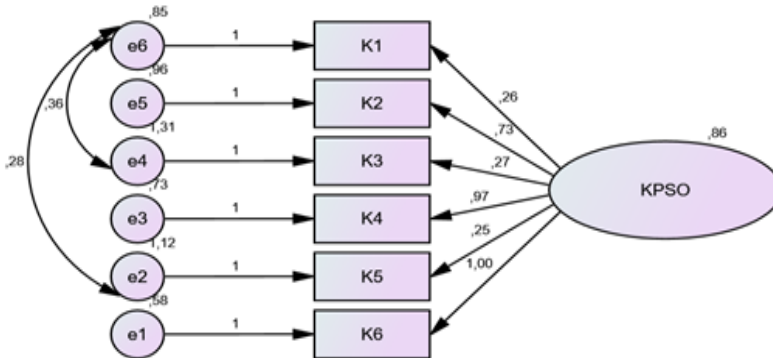
Araştırmada her iki ölçme aracı için yapılan DFA’larda, uyum iyiliği indeksleri için alanyazında önerdiği biçimde (Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003) GFI ve NFI için .90- .95 arası kabul edilebilir, .95-1.00 arası iyi; CFI için .95-.97 arası kabul edilebilir, .97-1.00 arası iyi; RMSA için .05-.08 arası kabul edilebilir, .00-.05 arası iyi uyum olarak değerlendirme ölçütleri kullanılmıştır.

OMÖ-K için yapılan DFA sonucunda, beş uyum indeksinden dördünün kabul edilen ölçütlere göre iyi ($\chi^2/df=1,32$; GFI =.97, CFI= .98, RMSEA= .04) uyum gösterdiği birinin (NFI =.93) ise kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmüştür. Yedi maddelik ölçeğin yol diagramı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. OMÖ-K için yapılan DFA sonucunda elde edilen yol diyagramı

KPSÖ için yapılan DFA sonucunda ise, beş uyum indeksinden ikisinin kabul edilen ölçütlere göre iyi ($\chi^2/df=2,34$; GFI =.97) üçünün ise (NFI =.92; CFI= .95 RMSEA= .08) kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmüştür. Altı maddelik ölçeğin yol diyagramı Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. OMÖ-K için yapılan DFA sonucunda elde edilen yol diyagramı

Görüldüğü gibi hem OMÖ-K hem de KPSÖ, orijinal madde sayıları ve faktör yapıları ile Ahıskalı üniversite öğrencileri için geçerliği olan ölçme araçlarıdır.

OMÖ-K ve KPSÖ için güvenilirlik analizlerinin sonuçları

Her iki ölçme aracının güvenilirliği için öncelikle Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach’a (1951) göre .70’in üzerindeki iç tutarlık katsayısı yüksek derecede güvenilirliğe işaret etmektedir. Bu çalışmada, Ahıskalı üniversite öğrencilerinde kullanılmak üzere değerlendirilen OMÖ iyi düzeyde ($\alpha = .72$), KPSÖ ise orta düzeyde ($\alpha = .67$) güvenilir bulunmuştur. Araştırmada ayrıca her iki ölçek için de madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. OMÖ-K ve KPSÖ için hesaplanan madde-toplam korelasyonları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. KPSÖ ve OMÖ-K için madde-toplam puan korelasyonları

Madde No	OMÖ-K ($\alpha = .72$)		KPSÖ ($\alpha = .67$)			
	Madde puan	toplam korelasyonu	Madde çıktığında alfa değeri	Madde No	Madde toplam puan korelasyonu	Madde çıktığında alfa değeri
1	,38		,70	1	.41	,63
2	,39		,70	2	.40	,63
3	,56		,66	3	.32	,66
4	,49		,68	4	.44	,61
5	,47		,68	5	.31	,66
6	,49		,68	6	.53	,58
7	,31		,72			

Tablo 2’de görüldüğü gibi her iki ölçme aracı da Türkiye’de öğrenimlerine devam eden Ahıskalı üniversite öğrencilerinde kullanılabilir için güvenilir bulunmuştur.

OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Türkiye’de üniversite eğitimi gören Ahıskalı öğrencilerin OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere iki ayrı Bağımsız Örneklem t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. OMÖ-K ve KPSÖ puanları için cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	t	p
OMÖ-K	Kadın	109	24,88	4,99	-,492	,623
	Erkek	84	25,22	4,30		
KPSÖ	Kadın	109	18,56	4,09	-3,25	,001*

Erkek 84 20,52 4,18

* $p < .01$

Tablo 3’te görüldüğü gibi, cinsiyete göre OMÖ-K puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t(191) = -4.92, p = .623$]. KPSÖ puanları bakımından ise erkek öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bir farklılık görülmüştür [$t(191) = -3.25, p = .001$]. Buna göre, Türk üniversitelerinde öğrenim gören erkek Ahıskalı öğrencilerin ($\bar{x} = 20.52, SS = 4.18$) psikolojik sağlamlık düzeyleri kadınlardan ($\bar{x} = 18.56, SS = 4.09$) anlamlı derecede yüksektir. Kadın ve erkek öğrencileri mutluluk düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının Ailenin Yaşadığı Yere Göre İncelenmesi

Türkiye’de üniversite eğitimi gören Ahıskalı öğrencilerin OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının ailelerinin yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere iki ayrı Bağımsız Örneklem t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. OMÖ-K ve KPSÖ puanları için ailenin yaşadığı yere göre t-testi sonuçları

Puan	Ailenin yaşadığı yer	n	\bar{x}	SS	t	p
OMÖ-K	Türkiye dışı	71	24,87	4,36	-,367	0,545
	Türkiye	122	25,13	4,89		
KPSÖ	Türkiye dışı	71	19,16	4,43	-,626	0,773
	Türkiye	122	19,56	4,13		

Tablo 4’te görüldüğü gibi, ailelerinin yaşadığı yere göre ne ailelerin yaşadığı yere göre OMÖ-K puanları [$t(191) = -.367, p = .545$] ve KPSÖ puanları [$t(191) = .626, p = .773$] bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre, aileleri Türkiye’de ve Türkiye dışında yaşayan Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının Türkiye’de Eğitime Başlama Kademesine Göre İncelenmesi

Türkiye’de üniversite eğitimi gören Ahıskalı öğrencilerinin OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının Türkiye’de eğitime başladıkları kademeye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere iki ayrı Bağımsız Örneklem t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. OMÖ-K ve KPSÖ puanları için Türkiye’de eğitime başlama kademesine göre t-testi sonuçları

		n	\bar{x}	SS	t	p
OMÖ-K	Üniversite öncesi	93	24,95	5,30	,223	,824
	Üniversite	100	25,11	4,08		
KPSÖ	Üniversite öncesi	93	19,72	4,22	,951	,522
	Üniversite	100	19,14	4,24		

Tablo 5’te görüldüğü gibi, Türkiye’de eğitime başlama kademesine göre ne OMÖ-K puanları [$t(191) = .223, p = .824$] ne de KPSÖ puanları [$t(191) = .951, p = .522$] bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre, aileleri Türkiye’de yaşayan ve Türkiye dışında yaşayan Ahıskalı öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ve mutluluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

OMÖ-K ve KPSÖ Puanlarının Türkiye’de Yaşama Süresi İle İlişisine İlişkin Bulgu

OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının’nin Türkiye’de yaşama süresi ile ilişkilerini incelemek amacıyla hesaplanan Pearson Momentler korelasyon katsayıları ne OMÖ-K ($r = -.04$) ne de KPSÖ ($r = .09$) puanlarının Türkiye’de yaşama süresi ile anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunduğunu göstermiştir. Buna göre, Türkiye’de yaşama süresinin öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamaktadır.

OMÖ-K ve KPSÖ Puanlarının Birbirleri İle İlişisine İlişkin Bulgu

Araştırmada OMÖ-K ve KPSÖ puanlarının birbirleriyle ilişkisini incelemek amacıyla hesaplanan Pearson Momentler korelasyon katsayısı iki değişken arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiyi göstermiştir ($r = .44, p < .01$). Buna göre Öğrencilerin mutluluk düzeyleri arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri de artmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de üniversite öğrenimi gören Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, öncelikle, Türkiye’de daha önce Ahıskalı üniversite öğrencileri için herhangi bir çalışmada kullanılmamış olan Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖ-K) ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ)’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve her iki ölçme aracı da, daha önce Türkiye’deki üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiş geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının bulguları ile (Doğan, 2015; Doğan ve Çötök, 2011) tutarlı olacak biçimde, Türkiye’deki Ahıskalı yükseköğretim öğrencileriyle, kullanılmak üzere geçerli ve güvenilir bulunmuştur.

Çalışmada öğrencilerin mutluluk düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken, psikolojik sağlamlık düzeyleri erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre, Türkiye’de üniversite öğrenimine devam Ahıskalı erkek öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri, kız öğrencilerine göre daha yüksek görülmektedir. Mutluluk açısından ise gruplar arasında bir farklılık yoktur. Alanyazında mutluluk düzeyini cinsiyete göre inceleyen araştırmaların kimisinde kadınların (Toprak, 2014), kimisinde ise erkeklerin daha mutlu olduklarına (Dost, 2004) ilişkin bulgulara rastlanmaktadır. Bu çalışmanın bulgusu ise, erkek ve kadınların mutluluk düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bildiren üçüncü bir grup çalışmanın (Dost, 2004; Toprak, 2014) bulgularla uyumlu bulunmuştur.

Araştırmanın, psikolojik sağlamlık düzeyleri bakımından erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunduğu bulgusu ise alanyazında erkeklerin psikolojik dayanıklılığının kadınlardan daha yüksek olduğu, çünkü erkeklerin buldukları çevreye göre uyum düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu ve erkeklerin kadınlara göre duygulara odaklı

davranışlardan ziyade daha çok mantık odaklı tepkiler verdikleri yönündeki çalışmalarla örtüşmektedir (Batan, 2016; Çetin, Yeloğlu ve Basım, 2015; Güngörmüş ve ark. 2015).

Ailenin Türkiye’de veya Türkiye dışında yaşaması bu çalışmada Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlık puanlarında anlamlı bir fark yaratmamıştır. Daha önce Dursun ve Oğuz Duran (2019) yaptığı çalışmada ailesi Türkiye’de yaşayan Ahıskalı yükseköğretim öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık puanı ve bunun kontrol ve meydan okuma alt boyut puanlarını, ailesi Türkiye dışında yaşayanların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulmuştur. Bu bakımdan bu çalışmanın bu bulgusu alanyazınla uyumlu görünmemekte ve başka çalışmaların bulguları ile açıklanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Bu çalışmada, alanyazında belirtilen, bir ülkede kalma süresinin artması ile birlikte öğrencilerin o kültüre daha fazla yakınlaşmasını (Bektaş, Özeke-Kocabaş ve Annaberdiyev, 2006), mevcut kültürle daha fazla etkileşime girerek o kültüre daha fazla entegre olmasını (Quester ve Chong, 2001) ve asimilasyonunu arttırdığı (Yeşildağ, 2008), psikolojik sıkıntı düzeyini ise azalttığını (Çetinkaya-Yıldız, Çakır ve Kondakçı, 2011) gösteren bulgulara dayanarak, Türkiye’de daha uzun süredir yaşamakta olan Ahıskalı öğrencilerin daha fazla mutluluk ve psikolojik sağlık gösterebilecekleri beklenmiştir. Benzer şekilde Türkiye’deki eğitimlerine yükseköğretim kademesinden değil de daha erken kademelerden başlayan öğrencilerin de psikolojik dayanıklılık puanlarının daha yüksek olabileceği öngörülmüştür. Ancak, çalışmanın sonuçları mutluluk ve psikolojik sağlamlığın Türkiye’de yaşama süresi ile anlamlı düzeyde bir ilişkisinin bulunmadığını, Türkiye’deki eğitime üniversite öncesindeki kademelerde veya üniversite kademesinde başlamanın da mutluluk ve psikolojik sağlık puanlarında anlamlı bir fark yaratmadığını göstermiştir. Dursun ve Oğuz Duran (2019) da Türkiye’de yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrencilerin Türkiye’de yaşama süreleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişki bulunmadığını bildirmiştir. Bu durum, Türkiye’de yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrencilerin uzun yıllardır Türkiye’de yaşamıyor olsalar bile mutluluk ve psikolojik sağlık bakımından dezavantajlı olmadıklarını göstermesi bakımından olumlu görünmektedir. Bu bulguyu açıklamak üzere, alanyazında yer alan, konuk statüsündeki uluslararası öğrencilerin, yerleşme amacıyla değil kısa süreliğine, gönüllü olarak ve belirli bir amaçla gelmiş olan, bu nedenle de görece daha kolay uyum sağlayan bir grup olduğunu (Berry ve Sam, 1997), buna karşın, çoğunlukla savaşılar, kötü muamele, çeşitli yoksunluklar vb. zorlayıcı yaşantılar sonunda gönülsüz olarak ve kalıcı olarak yerleşme niyeti olmaksızın gelmiş olan mültecilerin kültürlenme açısından daha fazla sorun yaşayan bir risk grubu olduğunu (Berry ve Sam, 1997) bildiren çalışmalara başvurulabilir.

Son olarak bu çalışmada, Türkiye’de yükseköğrenimlerine devam eden Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlık düzeyleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu da alanyazında mutluluk ve psikolojik sağlık arasında bir ilişki olduğunu bildiren çalışmaların sonuçlarıyla tutarlıdır (Kaya ve Demir, 2017).

Tüm bu bulguların, Türkiye’de yükseköğrenimlerine devam eden Ahıskalı öğrencilerin rehberlik gereksinimlerine ve bu konuda sağlanabilecek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ışık tutacağı umulmaktadır. Örneğin, Türkiye’de yükseköğretim kademesinde çalışan Psikolojik danışmanlar, Ahıskalı kadın öğrencilerin psikolojik sağlık bakımından erkek öğrencilere göre dezavantajlı durumda olduklarını dikkate alarak çalışmalarını planlayabilirler. Ayrıca mutluluk ve psikolojik sağlık değişkenlerinden herhangi birinde

iyileşme yaratmayı planladıkları çalışmalarında, bunlar arasında bulunan pozitif yönlü ilişkiyi dikkate alacak biçimde çeşitli unsurlar ekleyebilirler.

Son olarak, bu araştırmanın da bazı sınırlıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırmada kullanılan her iki ölçme aracının da geçerlik güvenirlik kanıtları incelenirken DFA, Cronbach alfa ve madde-toplam puan korelasyonu hesaplanması yöntemleri ile sınırlı kalmıştır. Başka araştırmalarda örneğin test-tekrar test yöntemi uygulanarak yeni kanıtlar elde edilebilir.

Bir başka sınırlık, yapılan çalışmanın sadece Türkiye’de öğrenim gören Ahıskalı üniversite öğrencilerini kapsamasıdır. Bu nedenle araştırmanın bulguları sadece Türkiye’de yükseköğrenimlerine devam eden Ahıskalı öğrencilere genellenebilir. Bu bakımdan, farklı ülkelerde yükseköğrenime devam eden Ahıskalı öğrencileri de kapsayacak araştırmaların yürütülmesi yerinde olacaktır.

Ayrıca, bu araştırmada yalnızca yükseköğretim düzeyindeki Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın farklı eğitim kademelerindeki Ahıskalı öğrencilerle tekrarlanması halinde bu eğitim kademelerindeki Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyleri hakkında da bilgi edinilebilir ve böylece Ahıskalı öğrencilerin psikolojik özellikleri ile ilgili daha kapsamlı bir resim elde edilebilir.

Etik Beyan

“Türkiye’de Yükseköğretimdeki Ahıskalı Öğrencilerin Mutluluk ve Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynaklar

- Açıkgöz, M. (2016) *Çukurova Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Akın, A. (2015). Psikolojik iyi olma. İçinde (A. Akın ve Ü. Akın, Ed.) *Psikolojide Güncel Kavramlar-I, Pozitif Psikoloji* (ss.15-52). Nobel.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (20), 292-303.
- Altuntaş, S. & Genç, H. (2018). Resilience as predictor of happiness: investigation of teacher sample. *Hacettepe University Journal of Education*.
- Batan, S. N. (2016). *Yetişkinlerde psikolojik dayanıklılık ve dini başa çıkmanın yaşam doyumuna etkileri* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Bektaş, Y., Kocabaş, Ö.E., & Annaberdiyev, D. (2006). *Psychological adaptation and acculturation of the international students in Turkey*. In 18th International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology, Spetses, Island Greece.
- Berry, J.W. (1999). Intercultural relations in plural societies. *Canadian Psychology*, 40(1), 12-21.

- Berry, J. W., & Sam, D. (1997). Acculturation and adaptation. In J. W. Berry, M. H. Segall, & C. Kagitcibasi (Eds.), *Handbook of cross-cultural psychology*, Vol. 3, *Social behavior and applications* (pp. 291– 326). Boston: Allyn and Bacon.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü*. Bağlam Yayıncılık.
- Bülbül, Ş. & Giray, S.(2011). Sosyodemografik özellikler ile mutluluk algısı arasındaki ilişki yapısının analizi. *Ege Akademik Bakış.11*(Özel sayı), 113-123.
- Can, M. (2018). *Üniversite öğrencilerinin mutluluk, psikolojik sağlık ve öz yeterliliklerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Çetin, F., Yeloğlu, H.O. & Basım, N. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü; Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30 (75), 81-92.
- Çetinkaya-Yıldız, E., Çakır, G., & Kondakcı, Y. (2011). Psychological distress among international a students in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 534-539.
- Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*. Pegem Akademi.
- Dost, T.M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Doğan, T. & Akıncı-Çötök, N. (2011). Oxford mutluluk ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 165-172.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Dursun, S. & Oğuz-Duran, N. (2019). Türk üniversitelerindeki Ahıskalı öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(41) 435-450.
- Ercan, C., Tetik, S., & Köse, S.(2001) Örgütün kültürünü oluşturan faktörler. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(1), 219-242.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A.İ., & Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6 (1), 9-14.
- Güven-Safsöz, G, İ. (2008). *Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Kangal, A. (2014). Mutluluk üzerine kavramsal bir değerlendirme ve Türk hane halkı için bazı sonuçlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 214-233.
- Kemal, N. & Oğuz Duran, N. (25-27 Haziran 2019). *Türkiye’de Yükseköğretimdeki Ahıskalı Öğrencilerin Mutluluk ve Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, Nevşehir.
- Kaya, Ö. S. & Demir, E. (2017). Kendini toparlama gücü ve stresle başa çıkma stratejilerinin mutluluk düzeyini yordama gücü. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33,18-33.
- Kılıçlar, A., Sarı, Y. & Seçilmiş, C. (2012). The Effects of the problems faced by ftudents from the Turkish dorld on their academic success: the case of tourism students. *Bılıg*, 61, 157-172.
- Kırık, M, A. & Sönmez, M.(2017). İletişim ve mutluluk ilişkisinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*,2,15-26

- Lu, L. et al., (1997). Personal and Environmental Correlates of Happiness. *Personality and Individual Differences*, 23(3), 453-462.
- Öz, F. & Yılmaz-Bahadır, E.(2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 82-89.
- Quester, P. G., & Chong, I. (2001). Validating acculturation models: The case of the Australian-Chinese consumers. *Journal of Consumer Marketing*, 18(3), 203-218.
- Paksoy, H.M., Paksoy, S., Özçalıcı, M. (2012), ‘‘Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Sorunları: Gap Bölgesi Üniversiteleri Örneği’’, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 85-94.
- Rose, P. I. (1985). Toward a Sociology of Exile: A Report on an Academic Symposium. *International Migration Review*, 19(4), 768-773.
- Sagir, A. (2012). *Zorunlu göçler, sürgünler ve yol hikayeleri: Ulapamir Kırgızları Örneği*. Nobel.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fmeasures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Seçilmiş, C., Kılıçlar, A., Sarı, Y.(20.12) Türk dünyasından gelen öğrencilerin menuniyet algılarıyla akademik başarı ilişkisi: Turizm öğrencileri örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(195), 118-30.
- Sevsay, H. (2017). *Ahıska Türkleri ve Diaspora, Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu*, 11-13 Mayıs, Erzincan.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., & Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194–200.
- Sönmez, M. (2016). *İletişim ve Mutluluk İlişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Şen-Apaydın, H. (2008). *Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamındaki iletişim deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Yeşildağ, E. (2008). *Avrupa’da Yaşayan Türklerin Aile Yapıları ve Entegrasyon (Uyum) Sorunları (Avusturya Örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocatepe Üniversitesi.
- Zeyrek, Y. (2006). *Ahıska Araştırmaları*, Kozan Ofset Matbaacılık.